

Nominirana dela za nagrado Kristine Brenkove 2014 za izvirno slovensko slikanico

Spodbuda za branje:

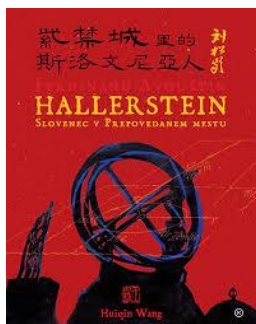
- Vse finalistke učencem na kratko predstavim in jih prosim, naj jih preberejo. Na naslednjem srečanju (če gre za učence 1. triletja) ali po 15 minutah (če gre za učence 2. in 3. triletja) jih prosim, naj povedo, katera med njimi bo/je po njihovem mnenju zmagovalka/prejemnica nagrade. Preštejem glasove in jim povem za odločitev žirije.
- Ta oblika motiviranja za branje je bolj zanimiva, če jo v resnici izvedemo v tistem času, ko so finalistke že znane, teden ali dva pred podelitvijo nagrade (22. oktobra). Toda tudi kasneje še vedno ni rečeno, da vsi učenci vedo za nagrajenko. Lahko pa mlade bralce vprašate takole: Menite, da se je žirija prav odločila? Bi vi nagrado podelili kateri drugi od petih slikanic? (Otroke vedno vzemiri, če organiziramo »tekmovanje« med knjigami, posebno mlajše; navijati začnejo kot na športni tekmi. Učencem 3. triletja pa je bolj v izziv primerjava njihovega kritičnega mnenja z odločitvami strokovnjakov v žiriji.)
- Učence razdelimo v pet skupin glede na to, za katero slikanico so se odločili, da je njihova »naj«. Skupina pripravi kratko utemeljitev za svojo slikanico. Eden od učencev prebere utemeljitev. Tako si učenci izmenjajo mnenja o vseh slikanicah. Mentor-ica lahko za vsako prebere tudi uradno utemeljitev žirije za nagrado Kristine Brenkove. (Žirija v sestavi red. prof.dr. Dragica Haramija, predsednica, Alenka Sottler, članica, in Kristina Picco, članica, je izmed 33 slikanic, ki so jih založniki poslali na razpis za nagrado (dela so izšla med 31. 7. 2013 in 31. 7. 2014), izbrala 5 nominiranih del).
- Na naslednjem srečanju se – če tako učenci želijo – lotimo vsake slikanice posebej, obeh nagrajenih pa zagotovo! (Ali pa to počnete na istem srečanju, morda učence razdelite po skupinah, gornje spodbude za branje skrajšate ali preskočite).

Wang, Huiqin: **Ferdinand Avguštin Hallerstein: Slovenec v Prepovedanem mestu.**

Prev. Natalija Toplišek. Ilustr. Huiqin Wang. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2014. (Velike slikanice), 31 str.

| 9 | 2. stopnja | besedilo tudi v drugem jeziku, slikanica poučna, slovar

| astronomija, Ferdinand Avguštin Hallerstein (1703-1774), jezuiti, Kitajska, misijonarji, Slovenci, večkulturnost

Biografija Slovenca Ferdinanda Avguština Hallersteina (1703–1774) je pomembna za medkulturnost in hkrati za slovensko narodno identiteto. Hallersteinovo bogato znanstveno, politično in kulturno delovanje na Kitajskem, kjer je tudi pokopan, je pospremljeno z ilustracijami, ki upoštevajo kitajsko tradicionalno slikarstvo, kaligrafijo in načine socialnega vedenja kitajske družbe v 18. stoletju.

Slikanica je oblikovana in izdelana zelo kakovostno, v naš prostor pa prinaša veliko svežega in novega, v prvi vrsti pa zgodbo o povezovanju dveh kultur iz davnih časov, kar se odslikava tudi v ilustracijah. (Utemeljitev žirije za nominacijo.)

Spodbude za branje:

- Bralce spodbujamo, naj si dobro ogledajo ilustracije in preberejo besedilo, preučijo slovarček ... Kako se jim zdi? So našli vse, kar poudarja utemeljitev za nagrado?¹ (Utemeljitev žirije prilagamo v pomoč mentorjem pri delu.)
- Vsekakor bo treba v virih preveriti, kako je potekalo življenje in delo Ferdinanda Avguščina Hallersteina, morda na spletu, našli boste več zadetkov, mdr.
http://sl.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Avgu%C5%A1tin_Hallerstein
- Ali je ilustratorka Huiqin Wang sama napisala besedilo tudi v slovenščini?

Nadaljnje spodbude za branje:

- Ferdinand Augustin Haller von Hallerstein se je v kitajščini imenoval Liu Song ling, kar je v poenostavljeni kitajsekm zapisu 刘松龄 in v tradicionalnem pa 劉松齡; v Googlovem prevajalniku preverite, kaj pomenijo te pismenke.
- Bralcem pokažemo zbirko pravljič kitajskih manjšin z naslovom *Brokatna podoba*, ki jo je ilustrirala Huiqin Wang in je izšla v zbirki Zlata ptica (Mladinska knjiga, 1991). Kaj opazijo, kakšne so ilustracije? Mentor-ica eno od pravljič glasno prebere.
- Bralce opozorimo na slikanico Podgoršek, Mojiceja: *Lep je = Beautiful is = Meili shi*. Prev. Anže Okršlar, Huiqin Wang. Ilustr. Huiqin Wang. Domžale: Epistola, 2009, 45 str.

¹ Nagrada Kristine Brenkove 2014 za izvirno slovensko slikanico prejme avtorska slikanica Huiqin Wang *Ferdinand Avguštin Hallerstein: Slovenec v Prepovedanem mestu*

Huiqin Wang (1955) je kitajsko-slovenska umetnica, ki živi od leta 1983 v Sloveniji. Akademsko slikarka v svojo umetnost vnaša načela tradicionalnega kitajskega slikarstva in kaligrafije, hkrati pa jo navdušuje evropsko slikarstvo. Umetnica živi medkulturnost, zato ne čudi, da si jo je izbrala za temo svoje avtorske slikanice. Doslej je pripravila približno petdeset samostojnih razstav, je prejemnica Levstikove nagrade leta 1993 za ilustracije v knjigi *Brokatna podoba: pravljičice kitajskih manjšin*.

Avtorska slikanica **Ferdinand Avguštin Hallerstein**, utemeljitev

Ferdinand Avguštin Hallerstein (1703–1774), rojen v Ljubljani, si je kot misijonar in učenjak na Kitajskem iz spoštovanja do kulture države gostiteljice, nadel ime Liu Songling: Liu je zelo pogost priimek, Songling pomeni dolgo in častno življenje. Slikanica je pomembna za medkulturnost in hkrati za narodno identiteto, na eni strani gre torej za prikaz družbenih razmer in nivoja znanosti na Kitajskem v sredini 18. stoletja, po drugi strani pa se skozi Hallersteinov življenjepis odražajo sočasne družbene razmere, politično delovanje in vsakdanje (kastno) življenje na Kitajskem. Dvojezična knjiga tudi s slovenskim črkovnim zapisom ter kitajskimi pismenkami predstavlja dva različna jezika, dve kulturi. V sklepnem delu slikanice je najti tri vrste zapisov, in sicer pismenke, pinijske zapise in slovenske prevode izrazov, uporabljenih v besedilu. Slikanica kot celota predstavlja vrhunsko spojitve vseh prisotnih elementov, ki s svojo prefinjeno literarno-likovno zgodbo bralca lahko vsrka v Hallersteinov - za marsikaterega mladega bralca - več kot eksotičen prostor in čas.

Hallerstein, rojen v plemiški družini, ki je živela v Mengšu, se je po študiju v Gradcu in na Dunaju, leta 1735 kot misijonar odpravil na Kitajsko. Po skoraj triletni plovbi (ta je prikazana na veznih listih) je prispel v Macao, nato je živel v Pekingu, v Prepovedanem mestu, kjer je leta 1774 umrl in je tam tudi pokopan. Kitajski cesar Qianlong mu je podelil naziv mandarin, Hallerstein pa je uspešno združeval evropska in kitajska znanstvena spoznanja na različnih področjih, največ je prispeval na področju astronomije.

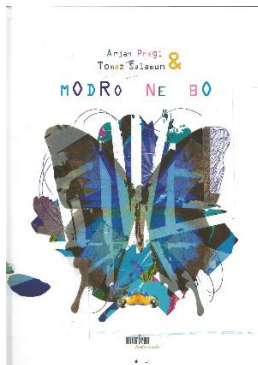
Slikanica je tudi oblikovana in izdelana zelo kakovostno, v naš prostor pa prinaša toliko svežega in novega, da jo je že zato veselje vzeti v roko. Zgodbo o povezovanju dveh kultur iz davnih časov, ki jo Huiqin Wang iz osebne izkušnje živi še danes, posreduje z slikarsko veščino, ki je v Sloveniji poznamo samo posredno in prihaja iz daljne Kitajske. Tako se lahko iz prve roke seznanimo s drugačnimi motivi, s posebno ptičjo perspektivo, s pogledi iz daljav in z višin, z izrezi, s sproščeno gesto čopiča in tehniko nanašanja tuša, torej z značilnostmi slikanja na papirju, ki so ga razvili kitajski slikarji v tisočletni tradiciji. Čeprav Huiqin Wang zelo dobro pozna tudi evropsko tradicijo, je tradicionalna obarvana interpretacija ilustracij, ki jo je uporabila za zgodbo o Hallersteinu ravno pravšnja, da bralca prestavi v zgodovino Kitajske in odpre vrata v daljni svet. Hallerstein je po mnenju žirije slikanica, ki je med letošnjo bero kakovostno najbolje povezala slikovni in besedni del v slikaniško celoto.

Šalamun, Tomaž: **Modro ne bo.**

Ilustr. Arjan Pregl. Spr. beseda Miklavž Komelj. Jezero: Morfem, 2013, 27 str.

| M | 4. stopnja | slikanica +, spremna beseda

| besedne igre

Hermetičnost slikanice je v poznavanju in prepoznavanju Preglove likovne citatnosti ter Šalamunove jezikove asociativnosti, zato bralec slikaniško zgodbo sestavlja šele po dekodiranju obeh sestavin. Ta slikanica z literarnim in likovnim jezikom ter močno interakcijo med obema sporazumevalnima kodoma nakazuje nove ustvarjalne možnosti razvoja naslovniško odprte slikaniške produkcije oz. art slikanic za mladostnike in odrasle. Slikanica se sprehaja po prehodih med dvema ali celo več kodi in je oblikovana kot celota. Preizkuša bralčeve navade, odpira prostor za pogumno igro ter raziskuje odnose med besedo in sliko na področju slikanice. (Utemeljitev žirije za nominacijo.)

Spodbude za branje:

- Bodo bralci takoj zaznali razliko med besedami »nebo« in »ne bo«? Tisti dan nebo morda ne bo modro. 😊
- Učenci berejo pesmi, vsak eno. Bomo preostali medtem zrl v nebo in zgolj poslušali? Najbrž bomo več doživeli, če bomo opazovali ilustracije, ker tokrat gre res za močan preplet besedila in slikovnega.
- Bralce spodbujamo, da si dobro ogledajo slikanico. Kaj menijo, zakaj je prejela priznanje Nove poti?² (Mladi bralci bodo povedali po svoje, mentorjem v pomoč prilagamo utemeljitev žirije). Kaj jim je všeč in kaj ne? Imajo kaj težav pri branju besedila?
- Bi svoje mnenje lahko izrazili podobno kot Miklavž Komelj v spremni besedi k slikanici?

² Žirija je sprejela odločitev o podelitvi **priznanja nove poti**, ki ga je prejela ta izvirna slikanica za inovativnost na področju slikaniške produkcije.

Preboji na področju slikanice se zgodijo takrat, kadar se najde ustvarjalec ali skupina ustvarjalcev, ki suvereno obvladajo besedni in vizualni jezika ter zgodovino njunih srečevanj v pretekli umetnosti. Takrat se pisci ali ilustratorji lahko spustijo v igro med besedo in sliko in ustvarijo presenetljive rešitve. To se je zgodilo v slikanici *Modro ne bo*: sodobna, na prvi pogled enigmatična slikanica, v kateri se na čudežen način stikata in prepletata oba jezika na več mejnih in dvoumnih načinov. Že naslov je nenavaden. Je to res malo narobe zapisano MODRO NEBO? Ali pa gre za besedo MODRO kot modrost in besedi NE BO. In ali ni »NE BO« prav tista beseda, s katero otrok nekje pri tretjem letu starosti začne svoj upor in se prvič vzpostavi kot t.i. individuum? V tej slikanici zagotovo NE BO tega ker je običajno in pričakovano! Pa kljub temu žarči odprti prostor in skladno razmerje med črkami, barvami in belino. Besede so mestoma vizualni element slike, spet drugič dejansko igrivo komentirajo spontano porajanje prebliskov ob opazovanju ilustriranih površin. Ilustrator v slikanico pripelje sodoben jezik slikarstva, vplive globalne spletne umetnosti in njenih značilnih elementov: citatnost, drobce besedno-jezikovnih nizov, digitalne metafore, satiro, diagrame, kolažne strukture, različne fotomontaže, abstraktne mreže ter zemljevide in podobno. Slikanica se sprehaja po prehodih med dvema ali celo več kodi in je oblikovana kot celota. Preizkuša bralčeve navade, odpira prostor za pogumno igro ter raziskuje odnose med besedo in sliko na področju naslovniško odprte slikanice.

Ogrizek, Maša: **Slon na drevesu**.

Ilustr. Dunja Jogan. Trst: ZTT = EST, 2014, 33 str.

| C | B- stopnja

| čustva, ljubezen, sloni, živali v domišljiji

Zgodba o iskanju ljubezni, ki jo vsaka odraščajoča generacija živih bitij odkriva na novo, je potrditev individualnosti doživljanja in prepoznavanja najglobljih čustev. Glavni lik, odraščajoči slon, ne more najti prave ljubezni, dokler posluša nasvete drugih. *Slon na drevesu* je vizualno privlačna slikanica, ki se odlikuje z jasnim likovnim jezikom, z barvitostjo, skladnimi kompozicijami in sproščenim ravnanjem s slikarskim materialom. Med barvnimi odprtji je ravno prav beline, da bralec predahne, črke so večinoma dobro vkomponirane v celoto. (Utemeljitev žirije za nominacijo.)

Spodbude za branje:

- Gradim na pričakovanju učencev: Kaj išče slon na drevesu? Prisluhnem njihovim odgovorom. Bodo omenili tudi *ljubezen*? Tako namreč piše na zadnji platnici slikanice. Če ne že oni, potem jim omenim, da slon na drevesu išče ljubezen. Kako se bodo odzvali? Je mogoče, da bi slon našel ljubezen na drevesu? Ponovno prisluhnem njihovim odgovorom.
- Učenci si ogledajo ilustracije in preberejo besedilo. Kako se jim zdi slikanica?
- Kaj menijo, je tole dobra predstavitev slikanice? Zdaj bodo lahko povedali svoje mnenje, ko slikanico že poznajo:

Kaj išče slon na drevesu? Ljubezen.

A dokler sledi nasvetom drugih, je ne najde.

Šele ko v tišini prisluhne lastnim občutjem,

ga ljubezen poišče sama

Štampe Žmavc, Bina: **Princesa srca**.

Ilustr. Polona Lovšin. Dob pri Domžalah: Miš, 2013, 35 str.

| P | 2. stopnja | slikanica +

| dobrota, osamljenost, princese

Osamljena princesa je vsak dan zbiralala niti samote in nato iz njih tkala blago. Blago, stkanano s podobami, ki so se dotaknile njene samote (grlici, metulj, slavec, snežroža), je vedno podarila tistim, ki so ga potrebovali. Metafora tkanja samote je pogled na umetnika. Počasen in enakomeren ritem pripovednih nizov se spogleduje s porajajočo samoto, ki svoje niti tke previdno, a vztrajno in dokončno. To je bogata slikanica, ki se bliža standardom, ki smo jih navajeni v tujini. V knjigi sta se srečali dve zelo čustveni avtorici, zato deluje knjiga skorajda baročno polno. Stran za stranjo se odpirajo prizori polni barv in slikovitosti. Slikanica je tudi kot celota kakovostno izdelana. (Utemeljitev žirije za nominacijo.)

Spodbude za branje:

- Učence povabimo, da preberejo besedilo in si ogledajo ilustracije.
- Ker gre za »slikanico +«, ki ni nikakor ni namenjena le otrokom, ampak tudi odraslim, po branju prisluhnem, kaj bodo spontano povedali mladi bralci (zanimajo me, kaj vse že občutijo in opazijo).
- Ali ima princesa v tej pravljici dvor, služabnike in drage obleke? Zakaj začne tkati in kaj počne s tkaninami? Zakaj torej je to dekle »princeca srca«?

(V pomoč mentorjem: Iz anotacije v Priročniku Pionirske z naslovom *č60:40?*:

<http://www.mklj.si/prirocnik>)

Bogastvo siromašne osamljene ženske je torej v njenih dobrih delih, v njenem srcu; zato je princesa srca! Linearna pripoved vključuje vrsto zelo različnih oseb, ki jih je princesa razveselila s svojimi tkaninami. Avtorica z bogato domišljijo in poetičnostjo opisuje čudovite tkanine z najrazličnejšimi vzorci iz narave, ki jih tke princesa, skozi štiri letne čase, in tako z ustvarjalnostjo in dobrotelostjo premaguje svojo silno samoto, vse življenje, in na koncu naredi najfinešo belo tkanino, s katero se ovije v večnost. Podobno ilustratorica natančno sledi celotni pripovedi in upodobi – se zdi – sleherni besedi in vsakemu detajlu. Tako vsako posebej in še posebej skupaj učinkuje zelo gostobesedno, »težko«, kot najbrž princesa občuti težko svojo osamljenost.

Nadaljnje spodbude za branje:

- Katera dela Bine Štampe Žmavc poznajo mladi bralci? Katere knjige je ilustrirala Polona Lovšin? (Uporaba spomina in Cobiss-a, pregledovanje knjig po policah v knjižnici). To iskanje se lahko razraste v dva bralna projekta: prebrati čim več del Bine Štampe Žmavc in prebrati čim več slikanic, ki jih je ilustrirala Polona Lovšin. (Opravičujem se, ker se ponavljam s temi spodbudami, ampak ta je ena najbolj učinkovitih: vsi učenci so zaposleni, za vse imam o dovolj knjig.)
- Sporočilno najbližja slikanici *Princesa srca* je njena zbirka pravljic:

Štampe Žmavc, Bina: *Cesar in roža*, ki jo je z ilustracijami Alenke Sottler izdalo tudi Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS (2011) v zbirki Zlata bralka, zlati bralec in jo imate zagotovo v več izvodih tudi v vsaki šolski knjižnici.

Mentor-ica glasno prebere eno od pravljic. Če mladi bralci želijo, primerjamo obe besedili, morda se bo kdo odločil in prebral vse pravljice v zbirki ... prav bo, kar koli se bo dogajalo v povezavi z branjem teh dveh knjig.

Stepančič, Lucija: **Anton!**

Ilustr. Damijan Stepančič. Dob pri Domžalah: Miš, 2014, 31 str.

| P | 2. stopnja | slikanica +

| matere, prva svetovna vojna, vojaki, vojne, zgodovina

Realistična zgodba, zapisana kot dokumentarna pripoved ilustratorjevega dedka, Antona Pavlihe, v besedi in sliki izrisuje življenje na soški fronti leta 1917, ko je bil devetnajstletni Anton vpoklican v vojsko razpadajoče Avstro-Ogrske države. Prisluh in privid mrtve matere ga je rešil smrti v kaverni. *Anton!* je zgodba, ki skozi izrazito intimno in globoko čustvovanje razpira mnogotere razsežnosti globalne vojne stiske. Vojna je v slikanica manj pogosta tema, zato so slikoviti prizori s Soške fronte že sami po sebi vredni upodobitve. Ilustrator je zahtevno vsebino naslikal v omejeni paleti s prevladujočimi rjavorumenimi toni. Njegova dinamična risba je narisana s svinčnikom, ki je bil v tistih časih morda edino pisalo na fronti, s čimer poudari skromno in neprijazno okolje, v katerem se znajde glavni lik. (Utemeljitev žirije za nominacijo.)

Spodbude za branje: glej pri tematskem sklopu »1. svetovna vojna«:

<http://www.bralnaznacka.si/upload/1.-svet.-vojna-za-bz-ok.doc>

mag. Tilka Jamnik